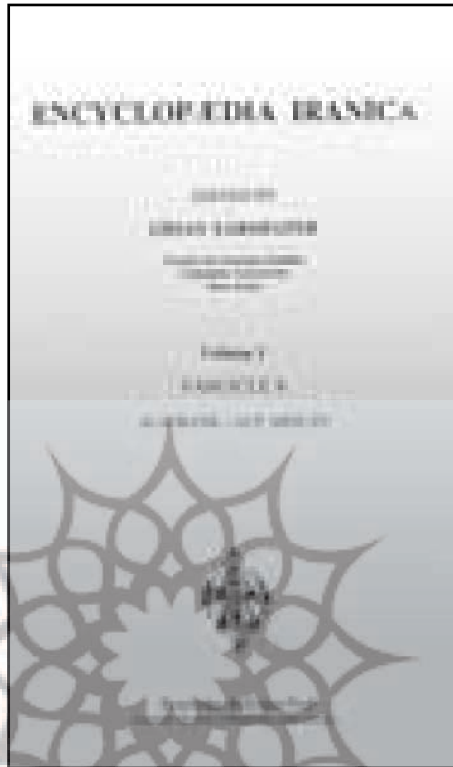

بقعه علی (ع)

O مترجم: مولود شادکام

O E Kohlberg
O Encyclopedia Iranica

مقاله حاضر، مطلبی است از E. Kohlberg در ارتباط با بارگاه حضرت علی (ع) مندرج در دایره‌المعارف ایرانیکا (صص ۸۴۵-۸۴۴)

حضرت حسین بن علی (ع) را به پایتخت خودش سلطانیه بیاورد. لیکن اجل مهلتش نداد. ابن بطوطه که در سال ۷۲۶ هجری / ۱۳۲۶ میلادی نجف را دیده است می‌گوید که دیوارهای مسجدی که بقعه آن حضرت بود با کاشی‌های مینایی پوشیده شده بود و چهار دروازه داشت که هر یک دارای پرده و پله‌ای از نقره بودند.

به نظر می‌رسد که بارگاه آن حضرت از حملات تیمور به عراق نیز جان به در برده باشد. شورشیان و رهبر حرکت مشعشعی علی بن فلاح بعد از تسخیر نجف به سال ۸۵۷ هجری / ۱۴۵۳ میلادی آن را غارت ولی صدمه‌ای اساسی به آن وارد نکردند.

بعد از اینکه بقعه شهر نجف به تصرف حکومت صفوی درآمد توجه‌ای روزافزون بدان معطوف گردید. زیارت شاه اسماعیل اول (متوفی ۹۳۰ هجری / ۱۵۲۴ میلادی) به نجف و کربلا از آن جمله است. لازم به یادآوری است که سلطان سلیمان قانونی نیز در سال ۱۵۳۴ میلادی بعد از اولین حملات عثمانی‌ها به عراق از مقبره بازدید کرد. در سال ۱۸۰۳ میلادی بارگاه آن حضرت در نجف حمله‌ی دیگری را نیز شاهد بود که این بار توسط وهابی‌ها صورت گرفت ولی ایستادگی کرد. امروزه گنبد طلا بر فراز آن افراشته شده و داخل مقبره با نقره‌ی صیقلی، آینه‌کاری و کاشی مزین شده است. روی مدفن شریف یک ضریح نقره است و عمارت صحن دارای دو مناره می‌باشد. اهمیت زیارت بقعه‌ی نجف در نوشته‌های مربوط به زیارت شیعی تأکید شده است. بهترین زمان زیارت را زمان تولد رحلت، عید غدیر خم، تولد پیامبر و بیست و هفت ماه رجب روز مبعث دانسته‌اند. خواندن زیارت‌نامه‌ی بارگاه آن حضرت به جهت نقش آن حضرت در روز جزا بسیار مفید است.

مخفی ماند. داود بن علی از عباسیان دستور داد تا بنای کوچکی روی مدفن آن حضرت در سال ۱۳۳ هجری / ۷۵۱-۷۵۰ میلادی ساخته شود. بنا بر گزارش‌های دیگر هارون الرشید اولین کسی است که مکان دفن آن حضرت را به صورت تصادفی و به هنگام شکار یافته است. سپس بر فراز آن مقبره‌ای ساخته و مردم به استقرار در آنجا و اطرافش پرداختند. ابن حوقل گوید که فرماندار حمدانی موصل به نام ابوالهیجا (متوفی به سال ۳۱۷ هجری / ۹۲۹ میلادی) بنا را مرمت و گنبدی روی چهارستون استوار و مقبره را با فرش و پرده تزئین کرد. فرمانروای بویه‌ای، عضدالدوله (متوفی به سال ۳۷۲ هجری / ۹۸۳ میلادی) ضمن حفاظت از مقبره‌ی آن حضرت در نجف و مقبره‌ی حضرت حسین بن علی (ع) در کربلا بارگاه جدیدی در نجف ساخت که حسن بن فضل به گرد آن دیواری دفاعی کشید (متوفی به سال ۴۱۴ هجری / ۱۰۲۴-۱۰۲۳ میلادی). بارگاه آن حضرت در سال ۴۴۳ هجری برابر با ۱۰۵۱-۵۲ میلادی طی اغتشاشات ضدشیعی به آتش کشیده شد ولی بعداً و قبل از سال ۴۷۹ هجری برابر با ۱۰۸۶ میلادی مجدداً مرمت شد. بقعه‌ی آن حضرت طی حملات مغولان به عراق از تخریب مصون ماند. الجایتو از سلاطین ایلخانی (متوفی ۷۱۶ هجری / ۱۳۱۶ میلادی) بعد از قبول مذهب شیعه دوازده امامی در سال ۷۱۰ هجری برابر با ۱۳۱۰ میلادی بر این فکر بود که مقابر آن حضرت و

تاکنون چندین نقطه به عنوان مشهد آن حضرت مطرح شده است عده‌ای آن را در محله‌ی کرخ شهر بغداد و یادر شهر حله دانسته و برخی در نقاطی خارج از عراق از جمله مدینه، دمشق، ری و مزارشریف در افغانستان پنداشته‌اند. اکثر شیعیان اعتقاد دارند که محل بقعه مکانی جز کاخ، مسجد، میدان عمومی و یا خانه‌ی برادرزاده‌ی آن حضرت جعه‌بن هبیره در کوفه نمی‌باشد. ولی محققان شیعه در این بحث که آن حضرت در غری در غرب کوفه یعنی نجف امروزی مدفون است هم‌رأی هستند. محققان مزبور ضمن توصیف و تحلیل پراکندگی بین گزارش‌ها معتقدند که به خواست خود آن حضرت، در مکانی پنهان دفن گردید تا مدفنش توسط خوارج و دیگر دشمنانش مورد تجاوز قرار نگیرد. عامه در مورد مکان و چگونگی تدفین معتقدند که این امر قبلاً توسط خداوند معین شده است. شتری که بدن آن حضرت را حمل می‌کرد وقتی که به مکان بقعه‌ی معین شده رسید زانو زده و از جای خود حرکت نکرد. به هنگام کندن این مکان کتیبه‌ای چوبی به خط سریانی به دست آمد که روی آن چنین نوشته بود که، هفت صد سال پیش این قبر برای علی بن نوح کنده شده است. بنا بر روایات شیعی آن حضرت در همان مکانی دفن گردید که حضرت آدم و نوح دفن شده بودند.

مدفن آن حضرت طی حکومت ضد علوی امویان